

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutus

2021

Anna Liljeqvist

KATSAUS PYHTÄÄN KIRJASTON JA HUUTJÄRVEN KOULUN YHTEISTYÖHÖN

– Case: Pyhtään kirjasto

Anna Liljeqvist

KATSAUS PYHTÄÄN KIRJASTON JA HUUTJÄRVEN KOULUN YHTEISTYÖHÖN

- Case: Pyhtään kirjasto

Pyhtäällä on tehty yhteistyötä Huutjärven koulun kanssa jo pitkään ja yhteistyötavat alkavat vakiintua. Tämä tutkimus käsittelee pääasiassa tämänhetkisiä malleja. Opinnäytteen tavoitteena on tuoda esiin pienen yleisen kirjaston mahdollisuudet toteuttaa yhteistyötä. Miten paljon yhteistyötä pystytään tekemään? Mitä mieltä kirjasto ja koulu ovat yhteistyön tärkeydestä? Työn toimeksiantajana toimi Pyhtään kirjasto.

Työ toteutettiin tapaustutkimuksen muodossa ja tutkimusmuotoina toimivat kysely ja asiantuntijahaastattelut. Kysely selvitti Huutjärven koulun opettajien näkemyksiä ja kokemuksia, kun taas haastattelut kartoittivat kirjaston henkilökunnan näkökulmia. Teoriaosuus käsittelee yleisimpiä yhteistyömuotoja sekä Huutjärven koulun oppimissuunnitelman vaatimuksia.

Tutkimustulokset osoittivat, että kirjasto tekee mieluusti yhteistyötä koulun kanssa. Myös koulu on pääasiassa hyvin tyytyväinen saamiinsa palveluihin. Opettajat haluaisivat, että kirjaston yhteistyön suunnitteluun varattaisiin enemmän työaikaa. Tuloksissa korostui lukemisen innostamisen ja lukutaidon kehittämisen tärkeys ja se ilmeni myös kirjavinkkausten toiveena. Tähänkin toiveeseen kirjasto on vastannut ja vinkkausta pyritään järjestämään säännöllisesti.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää yhteistyön kehittämisessä sekä vahvistamaan jo olemassa olevaa pohjaa. Työ tuo esille molempien osapuolien halun työskennellä yhdessä, joka vahvistaa halukkuutta kehittää yhteistyötä uusiin ulottuvuuksiin.

ASIASANAT:

yleinen kirjasto, kirjastopalvelut, kouluyhteistyö, peruskoulu

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Library and Information Services

2021 | 35 + 6

Anna Liljeqvist

OVERVIEWING THE COLLABORATION OF PYHTÄÄ LIBRARY AND THE SCHOOL OF HUUTJÄRVI

- Case: Pyhtää library

There has been collaboration between Pyhtää library and Huutjärvi school for quite a while already. The ways of cooperation have become established. This research covers mainly the current practices. The purpose of this bachelor's thesis is to bring out the possibilities for a small public library to work with a primary school. How much collaboration can the library do? What do the school and library think of the importance of cooperation? This thesis study was done for the Pyhtää library.

This study is a case study and the research methods used are an inquiry and expert interviews. The inquiry covered the viewpoints and experiences from the teachers, while the interviews surveyed the point of views of the librarians. In the theory part the most common ways of library and school collaboration are discussed, as well as the expectations of Huutjärvi school curriculum.

The results of this research showed that the library gladly works with the primary school. Huutjärvi school seems to be very satisfied with the services they get from the library. However, the teachers did hope there would be more working hours reserved to plan the ways of collaboration. The results highlighted the importance of reading and literacy skills which appeared as wishes for book talks. The Pyhtää library has happily answered to these wishes as well, as they are planning to bring the book talks back as regular activity.

These results can be used to develop and reinforce the existing base of current cooperation. This study brings out the willingness of both parties to work together which strengthens the wish to develop the collaborations into new dimensions.

KEYWORDS:

public library, library services, collaboration between library and school, primary school

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 YLEISEN KIRJASTON JA PERUSKOULUN YHTEISTYÖ SUOMESSA	7
2.1 Laki ja oppimissuunnitelmat	7
2.2 Kirjaston ja koulun yhteistyö	8
2.2.1 Mediakasvatus	9
2.2.2 Tiedonhaun opetus	11
2.2.3 Lukemisen innostaminen ja kirjavinkkaus	12
2.3 Henkilökunnan osaaminen	14
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
3.1 Tutkimuskohteen esittely	16
3.2 Käytetyt tutkimusmenetelmät	17
3.3 Aineiston kerääminen	18
4 TUTKIMUKSEN TULOKSET	20
4.1 Kirjaston henkilökunnan haastattelut	20
4.2 Opettajille teetetyn kyselyn toteutus ja tulokset	23
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	33
LÄHTEET	35

LIITTEET

Liite 1. Haastattelu kysymykset.

Liite 2. Kysely opettajille.

KUVIOT

Kuvio 1. Opettajien opettamat luokka-asteet.	24
Kuvio 2. Kuinka usein luokan kanssa käydään kirjastossa.	25
Kuvio 3. Opettajien eniten käyttämät palvelut.	26
Kuvio 4. Tärkeimmiksi koetut kirjaston tehtävät.	27
Kuvio 5. Ovatko opettajat tyytyväisiä koulun ja kirjaston yhteistyömahdollisuuksiin.	27

TAULUKOT

Taulukko 1. Pyhtään ja koko maan väestön ikäjakauma 2019 (Tilastokeskus 2019).	17
Taulukko 2. Opettajien tyytyväisyys oman luokan käyttämiin materiaaleihin.	28
Taulukko 3. Arvioiteja yhteistyön järjestämisen aktiivisuudesta.	30
Taulukko 4. Mielenpitoja kirjaston tärkeydestä	30

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on tapaustutkimus julkisen kirjaston ja koulun yhteistyöstä. Tutkimuksen kohteena ovat Pyhtään kirjasto ja Huutjärven koulu. Toimeksiantajana toimii Pyhtään kunnankirjasto. Pyhtään kirjasto on kunnan ainoa kirjasto ja se sijaitsee aivan koulun vieressä. Halusin keskittyä erityisesti juuri näiden kahden toimijan yhteistyöhön, sillä lapsuudessani olin oppilaana koulussa sekä kirjaston aktiivinen asiakas. Tämä antoi hienon mahdollisuuden tutustua lapsuuden kirjastoon ammattilaisen näkökulmasta ja perehtyä pienen kirjaston ja koulun tapoihin toteuttaa yhteistyötä.

Tutkimuksen tekemistä motivoi erityisesti kiinnostus yleisten kirjastojen sekä peruskoulun yhteistyötä kohtaan. Olen kiinnostunut lasten- ja nuortenkirjallisuudesta, joten yhteistyö koulun kanssa oli selkeä suunta opinnäytteen aihetta valittaessa. Mielestäni on mielenkiintoista seurata, miten kirjasto ja koulu toimivat yhteistyössä, ja näin ollen ylläpitävät lasten lukutaitoa. Lapsille ja nuorille on tarjolla, varsinkin nykyään, paljon hyvää ja mielenkiintoista kirjallisuutta. Aiheesta on tehty erilaisia opinnäytteitä jo aiemmin ja usein tapaustutkimuksen muodossa, mutta juuri Pyhtään kirjastoa ei ole tutkittu.

Itse tutkimuksen teossa hyödynnän kirjaston työntekijöiden teemahaastattelua sekä koulun äidinkielen opettajille lähetetyn sähköisen kyselyn vastauksia. Materiaaleina käytän muun muassa teoksia kirjaston historiasta, kirjastolakia, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita, Huutjärven koulun opetussuunnitelmaa sekä teoksia kirjaston roolista opetuksessa.

Tavoitteenani on tutkia pienen kunnan kirjaston mahdollisuuksia toteuttaa yhteistyötä koulun kanssa. Kuinka paljon yhteistyötä pystytään tekemään ja mitä koulu ja kirjasto ovat siitä mieltä. Minkälaisia yhteistyömuotoja tällä hetkellä käytetään? Pidetäänkö yhteistyötä tärkeänä? Tutkimuksen hyödyllisyyttä ajatellen keräsin myös mahdollisia kehitysideoita kirjaston henkilökunnalta sekä opettajilta, jotka olisivat toteutettavissa sekä toivottuja. Selvitän myös kirjaston työntekijöiden ajatuksia erilaisista taidoista yhteistyön laatimiseksi. Perehdyn työssäni kirjaston rooliin oppimisessa sekä konkreettisiin yhteistyötapoihin, joita Pyhtään kirjasto on hyödyntänyt työssään. Uskon, että tutkimalla mitä mahdollisuuksia tällä hetkellä on, voidaan huomioida mahdolliset kehityskohteet tai uudet mahdollisuudet. Haluan tutkimuksen nostavan esiin pienten kirjastojen tekemän työn.

2 YLEISEN KIRJASTON JA PERUSKOULUN YHTEISTYÖ SUOMESSA

2.1 Laki ja oppimissuunnitelmat

Ensimmäiset maininnat koulun yhteydessä toimivasta kirjastosta ovat jo vuodelta 1866. Tällöin koulutus oli siirtymässä kirkon alaisuudesta maallisten viranomaisten alaisuuteen. Ajan asetus suositteli, että jokaisen peruskoulun yhteyteen tulisi perustaa kirjasto, joka on avoin oppilaille sekä muille tiedonjanoisille. (Mäkinen 2009, 11).

Kirjastostrategia 2010 (OPM 2003) mukaan yleiset kirjastot ovat perusopetuksen lisäksi julkishallinnon tärkeimmät tietoyhteiskunnan kansalaisuuden perusedellytysten toteuttajia. Kirjaston ja perusopetuksen tehtävät nivoutuvat yhteen tavoitteenaan edistää kansalaisoikeuksia jo nuoresta lähtien. (Mäkinen-Laitila 2009, 114).

Kirjastolaki (2016/1492 §6) määrittää, että yleisen kirjaston tehtävänä on ”edistää lukemista ja kirjallisuutta, sekä tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon”. Nämä kohdat sopivat myös hyvin koulun ja kirjaston väliseen yhteistyöhön. Lain §11 mainitsee myös, että kirjastot voivat toimia yhteistyössä juuri esimerkiksi koulun kanssa, jotta he kykenevät hoitamaan laissa määrättyjä tehtäviä.

Kirjaston ja koulun pitkäaikaisista yhteistyön osista on muotoutunut peruspalveluita, jotka omalta osaltaan tukevat lukutaidon kehittymistä. Lähtökohdat kirjaston ja koulun puolelta sopivat yhteen, sillä molempien tarkoitus on turvata sivistyksellisiä oikeuksia. Kirjaston ollessa opetuksessa aktiivisesti mukana, tulee kirjastosta tunnettu instituutio oppilaille. Tällöin kirjastoon osataan tukeutua myös tulevaisuudessa tietoa etsiessä. Heinonen kertoo, että koulun ja kirjaston yhteistyössä olisi tärkeää antaa tilaa juuri lasten- ja nuortenkirjastotyölle. Kirjaston hyötyihin koulun kanssa tehdystä yhteistyöstä kuuluvat muun muassa verkostoituminen, pedagogiset näkemykset sekä lasten arjen kartoittaminen. Tätä kautta myös kirjaston henkilökunta kehittää osaamistaan. (Heinonen 2011, 5–6.).

Perusopetuslain (1998/628 §47) mukaisesti opetuksen yhteydessä voidaan järjestää toimintaa myös muiden tahojen, kuten kirjaston kanssa. Kirjaston kanssa tehty yhteistyö ei kuitenkaan ole millään tavalla pakollista.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) mainitaan, että yhteistyö kirjastonkin kanssa lisää oppimisympäristön monipuolisuutta ja kasvatustehtävän kehitystä. Tämä voi olla esimerkiksi koulukirjastotoimintaa tai yhteistyötä lähialueen kirjastojen kanssa. Kirjastopalveluiden saaminen oppilaan käyttöön pyritään takaamaan, jotta oppilailla on mahdollisuus myös itsenäiseen opiskeluun. Kirjaston sanotaan vahvistavan oppilaiden yleissivistystä sekä maailmankuvan avartumista. Kirjasto oppimisympäristönä on aktiivinen ja kannustaa omaehtoiseen lukemiseen, joka taas vahvistaa tiedonhaku- ja lukutaitoja. Opetussuunnitelman perusteet mainitsee myös äidinkielen ja kirjallisuuden ensimmäisten vuosiluokkien suunnitelmassaan, että kirjastovierailut vievät oppimisympäristön myös luokkahuoneen ulkopuolelle. Kirjastoon tutustumista ei kuitenkaan mainita ainoastaan ensimmäisen luokan suunnitelmassa, vaan se tulee mukaan jokaisen vuosiluokan kohdalla. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet siis kehottavat kouluja tutustumaan kirjastoon ja opettamaan kirjaston hyödyntämistä alusta alkaen.

Huutjärven koulun opetussuunnitelma (2016) mainitsee, että kehittääkseen koulun toimintakulttuuria yhteistyö muiden tahojen kanssa olisi suotavaa, ja yksi näistä tahoista on kirjasto. Koulun tarkoituksena on tehdä tiivistä yhteistyötä kirjaston kanssa, sillä kunnan kirjasto toimittaa myös koulukirjaston virkaa Huutjärven koululle. Kirjastoa käytetään tiedonhankinnan opetukseen eri oppiaineiden tarpeiden mukaisesti sekä pyritään hyödyntämään kirjaston näyttelytilaa myös oppilastöiden esittelyyn.

Huutjärven koulun opetussuunnitelman (2016) äidinkielen oppiaineen kohdalla on määriteltä, että ensimmäisen ja toisen luokan aikana tulisi tehdä kirjastokäyntejä. Näiden käyntien tarkoitus on ohjata oppilasta kirjaston käyttöön sekä kannustaa lukuharrastusta jo aikaisessa lukutaidon kehittymisen vaiheessa. Luokille 3–6 kirjastopalvelut mainitaan monilukutaidon yhteydessä, joka tarkoittaa, että kirjasto toimii apuna lähteiden hankinnassa ja niiden ymmärtämisessä. Vuosiluokkohtaisessa suunnitelmassa neljännellä luokalla tulisi rohkaista kirjaston aktiivista käyttöä, joka vahvistaisi oppilaan kielitietoisuutta. Myös yläkoulun luokille mainitaan kirjaston käytön hyödyntämistä eri tavoin. Kirjasto on siis läsnä kaikkien luokka-asteiden opetussuunnitelmassa kannustaen opettajia hyödyntämään kirjaston tarjoamia mahdollisuuksia.

2.2 Kirjaston ja koulun yhteistyö

Huomion arvoista tässä tapauksessa on, että kyse on yleisestä kunnan kirjastosta ja sen tarjoamista yhteistyömahdollisuuksista. Yleisen kirjaston tarkoitus on palvella koko

kunnan väestöä, niin lasten- ja nuorten kuin aikuisten lukijoidenkin tarpeita. Asiakkaisiin kuuluu lapsia, vanhempia ja kasvattajia, joille pyritään tarjoamaan monipuolista aineistoa. Lisäksi kirjasto voi järjestää muuta oheistoimintaa tai palveluja kunnan asukkaille. Yleiset kirjastot voivat olla toisissa kunnissa, kuten tässä tapauksessa, sen verran pieniä, että kirjaston on mahdollista toimia elinikäisen oppimisen tukena, mutta vain jos se palvelee oppimista jo pienestä pitäen. (Tuominen 1999, 135; Dromberg 2000, 10).

Tärkeää yhteistyön tekemisessä on, että se on monimuotoista ja vastaa tarpeisiin joustavasti. Yhdessä suunnitellut palvelut takaavat, että resurssit hyödynnetään tehokkaasti. Sisällöllisesti koulun ja kirjaston yhteistyö on keskittynyt lasten ja nuorten opastamiseen kirjaston käytössä jo 1990-luvulta saakka. Ajan saatossa yhteistyötä on laajennettu tiedonhallintaan, ja koskemaan kaikkia oppiaineita, vaikkakin kirjaston käyttö ja merkitys korostuu erityisesti äidinkielen opetuksessa. Tärkeää yhteistyön tekemisessä olisi myös saada kirjaston henkilökunta kiinnostumaan lasten ja nuorten oppimisesta. Koululle arvokkainta onkin, kun kirjastolainen tuntee lasten ja nuorten kirjallisuutta. (Dromberg 2000, 17).

Vaikka yhteistyötä onkin tehty jo pidemmän aikaa, ei se ole aina itsestäänselvyys. Toimiva yhteistyö edellyttää myös kontakteja puolin ja toisin. Kirjastoissa on tunnettavat opetussuunnitelmat sekä opettajien tulisi olla tietoisia kirjaston tarjoamista palveluista ja mahdollisuuksista. (Sallmén 2009, 13). Perinteisimpiä yhteistyömuotoja koulun ja kirjaston välillä ovat kirjastonkäytön opetus, tiedonhaku- ja tiedonhallintataitojen tukeminen, aineiston esittely sekä lukemaan innostaminen. Nämä usein jaetaan eri vuosiluokille, jolloin aloitetaan kirjastoon tutustumisella, eli kerrotaan mistä löydät mitäkin. Tapoja toteuttaa kirjastonkäyttöä on monenlaisia, kuten leikit, pelit tai luennot. Yleisesti tärkeimmät seikat kirjastonkäytönopetuksessa liittyvät kirjastokorttiin ja sen hankintaan, lainaamiseen ja palauttamiseen sekä aineiston järjestykseen. (Heinonen 2011, 15–16).

2.2.1 Mediakasvatus

Mediakasvatuksella tarkoitetaan Heinosen (2011) mukaan peruslukutaitoa ja sen laajentamista digitaalisiin lukutaitoihin. Tämä nitoutuu hyvin myös tiedonhallintataitoihin ja niiden opetteluun. Mediakasvatuksen tarkoituksena on opettaa ihmisiä turvalliseen tapaan löytää ja käyttää eri median muotoja. Määritelmä mediakasvatukselle muuttuu riippuen tarkasteltavan näkökulman mukaan. Erityisesti kirjastoissa mediakasvatus näkyy asennoitumisessa ja tiedostamisessa, mutta se myös vankistaa kirjastojen roolia opetuksessa.

Perinteiset kirjaston tarjoavat palvelut ovat suurimmaksi osaksi mediakasvatusta, sillä ne keskittyvät luku- ja tiedonhallintataitojen kehittämiseen sekä ylläpitämiseen. Mediakasvatuksella on jo suhteellisen pitkät perinteet kirjastoilla. Usein käsite mediakasvatus on kuitenkin otettu liian kirjaimellisesti, jolloin kasvatusvastuuta ei yhdistetä kirjaston toimenkuvaan. Kirjaston mediakasvatusta kutsutaan toisilla nimillä, kuten tiedonhaun opetus, lukemaan innostamisen tavat ja kirjastonkäytön opetus. Mediakasvatuksen suurimmiksi esteiksi koetaan resurssien vähäisyys, tietämättömyys sekä asenteet mediakasvatustoimintaan. Monissa paikoissa uskotaan, ettei mediakasvatus kuulu kirjastolle, jolloin tähän ongelmakohtaan olisi hyvä puuttua, jotta siitä tulisi osa kirjastotyötä. (Sallmen 2009, 11–12; Heinonen 2011, 7).

Mediakasvatuksella pyritään kehittämään myös medialukutaitoa, joka on kykyä hankkia, analysoida sekä tulkita tietoa. Käsite pitää sisällään myös tiedon kyseenalaistamisen sekä kyvyn tuottaa omia mediatekstejä. (Sallmen 2009, 9). Kirjastoa pidetään eräänlaisena medioiden keskuksena, joten medialukutaito sekä itse mediakasvatus linkittyvät kirjaston toimenkuvaan. Tarkoituksena on myös varmistaa riittävä mediakriittisyyden osaaminen. Mediakasvatuksen tavoitteena on toimia suodattimena lapsiin ja nuoriin kohdistuvan mainonnan välissä. Mediakasvattaja antaa välineitä ja valmiuksia kohdata erilaisia ärsykeitä ja kannustaa omiin valintoihin. (Sallmen 2009, 23; Heinonen 2011, 7).

Mediakasvatuksessa on erilaisia osa-alueita, jotka liittyvät vahvasti kirjaston työhön. Yksi näistä on tiedonhaku. Kirjaston näkökulmasta mediakasvatus on lähinnä lukutaidon ylläpitoa ja tiedonhaun opetusta, mutta myös uusien verkkopalveluiden käytön hyödyntämistä. Toinen osio, joka kytkeytyy mediakasvatukseen, on uusien lukutaitojen opettelu. Lukutaidon määritelmä on muuttunut yhteiskunnan muuttuessa. Suppeimmillaan lukutaito voidaan määrittää mekaaniseksi lukemiseksi, joka perustuu kirjainten ja merkkien ymmärtämiseen. Laajimmillaan käsite voi olla erilaisten visuaalisten materiaalien tulkittaa. Myös pelit ja pelaaminen kuuluvat mediakasvatuksen piiriin. Lapset ja nuoret ovat pelanneet kirjastoissa tietokonepelejä jo jonkin aikaa, mutta usein unohdetaan, että pelejä pelatessa tarvitaan medialukutaitoja. Mediakasvatus liittyy myös muihin nykyään arkipäiväisiin mediavälineisiin. Esimerkiksi sosiaalisen median tuntemus, jossa tuotetaan itse sisältöjä ja kommentoidaan niitä, vaatii ymmärrystä ja taitoja. Vuorovaikutus on läsnä, joten on tärkeä ymmärtää mitä tekee. Sosiaalisessa mediassa tietoa ja sisältöä tulee monesta suunnasta ja monista eri lähteistä, jolloin on osattava tulkita luotettavuutta. Sosiaalisen median välineitä ovat muun muassa blogit, kuva- ja videopalvelut sekä erilaiset viestintäpalvelut. Monet lapset ja nuoret käyttävät jo sosiaalista mediaa

itsenäisesti, joten kirjastonkin olisi hyvä olla mukana ja olla yksi esimerkki järkevän ja turvallisen sisällön tuottamisesta. Tekijänoikeudet ovat osa tiedonhallintataitoja, ja näin myös mediakasvatusta. Tekijänoikeudet suojaavat verkosta löytyvää sekä fyysistä materiaalia. Näitä oikeuksia ei kuitenkaan voida noudattaa, jos niitä ei ymmärretä. Nämä nousevat esiin tiedonhaussa sekä pelien ja elokuvien sekä sosiaalisen median yhteydessä. (Sallmen 2009, 17–21).

2.2.2 Tiedonhaun opetus

Tiedonhallintataidot ovat taitoa käyttää ja hankkia tietoa sekä erityisesti kyse on oppimisesta ja uuden omaksumisesta. Tiedonhallintataitojen oppimisvälineitä ovat muun muassa kirjastot, tietokannat ja internet. Näistä taidoista puhuttaessa viitataan lähes aina konstruktiviseen oppimisenäkemykseen, jolloin käytännössä se tarkoittaa taitovaatimuksia, joita oppijan tulisi saavuttaa. Laajin määritelmä tiedonhallintataidoille on, että ne ovat tietoyhteiskunnan edellyttämiä ongelman ratkaisun ja oppimaan oppimisen taitoja. Ne voivat olla myös tiedonlähteiden paikantamista, mutta liian suppea tai yleistetty määritelmä voi olla hyödytön käytännön kannalta. (Aaltonen, Rissanen, 1999, 50).

Tiedonhaun tarkoituksena on saavuttaa informaatiolukutaito, joka korostaa, ettei pelkkä mekaaninen luku- ja kirjoitustaito ole enää riittävä. Informaatiolukutaidossa ihminen kykenee tunnistamaan ja rajaamaan tiedontarpeensa, etsimään tietoa tehokkaasti, arvioimaan löytämiään lähteitä ja käyttämään tätä tietoa haluttuihin tarkoituksiin. (Sallmen 2009, 16).

Tiedonhakua sekä tiedonhallintataitoja opetetaan hieman vanhemmille koululaisille. Itse termi tiedonhaun opetus on kirjastoalan sanastoa, joka yksinkertaisesti tarkoittaa tiedonhankinnan prosessin ja tiedon etsimisen opettamista. Opetus voi koskea kirjaston aineistoa tai internetin käyttöä. Alemmille luokille tiedonhaun opetus on lähinnä tietokirjojen esittelyä ja sen selittämistä, miten ne eroavat kertomuskirjoista. Tämän voi myös yhdistää kirjaston käytön opetukseen, jossa käydään läpi sitä mistä aineistot löytyvät. Myös internetin tiedon käytöstä voidaan opettaa erottamaan totuus mielikuvituksesta. Tämän jälkeen oppilaita voidaan opastaa tekemään yksinkertaisia tiedonhakuja esimerkiksi verkossa ja tarkastelemaan tuloksia kriittisesti. Yläkoulun puolella tiedonhaun opetus on jo edennyt pidemmälle, sillä heidän on tarkoitus osata suunnitella itsenäisesti omia hakuja. Tällöin informaatiolukutaito kytkeytyy tiedonhaun opetukseen sen kattaessa myös

lähteiden kriittisen arvioimisen sekä oman tiedontarpeen rajaamisen sekä tiedostamisen. (Heinonen 2011, 15–17, 44–45).

Tiedonhaun kyljessä kulkeva informaatiolukutaito on tärkeää konstruktivistisen oppimiskäsityksen maailmassa. Tämä taito tukee myös oppimaan oppimista ja tiedon kriittistä käsittelyä. Ilman koulujen ja kirjastojen yhteistyötä informaatiolukutaitoa on vaikea opettaa, varsinkin jos kommunikaatiota ei ole, eikä voida tietää millä tasolla informaatiolukutaidon opetus on. Yleinen kirjasto on opettajana virallisen koulutusinstituution ja epävirallisen oppimisen välissä. Kirjaston asiakkaana ovat kaikki pienistä lapsista vanhuksiin, jolloin jos informaatiolukutaitoa ajatellaan kokonaisuutena yhdessä mediakasvatuksen kanssa, voidaan kansalaisten taitoja edistää jatkumona jo koulu ikäisestä asti. Opetuksessa on myös huomioitava, että tämä lukutaidon muoto on ekspansiivista, jolloin se laajenee teknisen kehityksen edistyessä. (Asikainen 2009, 31–42).

2.2.3 Lukemisen innostaminen ja kirjavinkkaus

Opetuksessa kirjaston yhteistyö muovautuu yleensä äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen yhteyteen. Tällöin kaunokirjallisuus saa roolin opetuksessa. Pirjo Sinko (1999) kertoo, että kaunokirjallisuus ei ole ylimääräistä ja vapaaehtoista luksusmateriaalia, vaan sen pitäisi olla opetuksen virallista ja pakollista oppimateriaalia. Oppikirja ei riitä opiskelijalle, jos halutaan, että he saavuttavat kokonaisvaltaisen osaamisen äidinkielen ja kirjallisuuden tuntemuksesta, mukaan tarvitaan kokonaisia teoksia. Tämän takia oppilaat tutustutetaan kaunokirjallisuuden maailmaan, jolloin osa opiskelijoista voi saada lukukipinän jo pelkästä mahdollisuudesta lukea. Lukemisella on suuri merkitys kielelliseen kehitykseen ja kirjoittamisen oppimiseen, sekä ajattelun kehitykseen että maailmankuvan rakentumiseen, jolloin lukemisharrastuksen ylläpito on entistä tärkeämpää. Mitä lähempänä kirjat ja kirjastot ovat, sen helpommin oppilaat uskaltavat lainaamaan. Tässä esimerkiksi luokalle lainattavat kirjakassit ovat hyvä apuväline, sillä oppilaan on helppo ottaa mukaan kirja opettajan pöydältä ennemmin kuin poiketa kirjastoon koulupäivän päätteeksi. (Sinko, 1999, 74–75).

Tunnetuin ja ehkä suosituin yhteistyömalli on kuitenkin kirjavinkkaus. Kirjavinkkaus, eli kirjapuhe, on tehokas lukemaan innostamisen muoto, mutta haastava. Kirjavinkkauksen tarkoituksena on kiinnittää kuuntelijoiden huomio kirjaan kertomalla sen tapahtumista tarpeeksi, muttei liikaa, jotta sen haluaa lukea itse loppuun. Vinkkaamisen tavoitteena on kertoa kirjoista niin innostavasti, että kuuntelija tulee uteliaaksi. Vinkkauksen

kohteena voi olla mikä tahansa genre, kuten klassikot, fantasia tai dekkarit. Kirjavinkkaus on lähinnä aikuisten puhetta lapsille, mutta se on myös lukukokemuksien jakamista. Sana kirjavinkkaus kääntyy englannin kielen sanasta ”book talk” ja ruotsin kielen ”bok prat”. (Tuominen 1999, 144; Heinonen 2011, 26–27).

Kirjavinkkaus on kirjan asialla olemista sekä ilosanoman levittämistä, erityisesti lapsille ja nuorille. Vinkkaus on myös välittämisen muoto, sillä kirjastotyöntekijä toimii välikätenä kirjan ja lapsen välillä. Kirjastolaisen tehtävän on auttaa lasta, tai aikuista löytämään mieluisa kirja. Asiakas ei voi tietää mikä hieno lukukokemus heitä odottaisi, jos kukaan ei siitä kerro. (Mäkelä 2015, 19).

Mäkelä (2015) kertoo, että vinkkauksessa vinkkarin olisi hyvä mennä koululle, vaikka se olisikin oman mukavuusalueen ulkopuolella. Luokka on oppilaille oppimistila, eikä siellä ole ulkoisia häiritseviä tekijöitä, jolloin oppilaat pystyvät keskittymään paremmin. Luokatila voi myös antaa vinkkarille erilaisen auktoriteetin tunteen, vähän kuten opettajalla. Vierailijat luokissa myös piristävät oppilaita ja Mäkelä nostaa esille, että viemällä kirjat sinne missä mahdolliset lukijat ovat, on helpompi tavoittaa myös ne, jotka eivät lue. Oman kokemukseni mukaan, oppilaat kuuntelevat kirjavinkkausta tehokkaasti tutussa ympäristössä, sekä visuaalinen materiaali auttoi omaa vinkkaamistani paljon. Kuva kirjan kannesta jää useimmiten oppilaan mieleen paremmin kuin kirjan nimi.

Kirjavinkkauksen lisäksi on paljon muita tapoja innostaa oppilaita lukemaan. Monilla kirjastokimpoilla on olemassa lukudiplomeja. Kirjastokimpat ovat tietyn alueen kirjastojen muodostama yhteistyö, jolloin asiakas voi varata ja lainata myös muista kunnista. Esimerkiksi Pyhtään ja Kotkan asukkaat voivat käyttää samoja kirjastoja, mutta myös Kouvolan kirjastopalveluita. Tiedot samaan kimppaan kuuluvista kirjastoista löytyy aina kirjaston sivuilta. Pyhtään kirjasto kuuluu Kyyti kirjastoihin, ja kirjaston verkkosivustolta voi löytää erilaisia lukudiplomeja. Pyhtäällä ei ole omaa diplomia, mutta muiden kirjastojen diplomit ovat kaikkien käytettävissä. Näitä voisi koulukin hyödyntää lukuharrastuksen tukemisessa. Lukudiplomeissa on yleensä luokka-asteille eri määrät luettavia kirjoja, joista suoritetaan erilaisia tehtäviä. Diplomille on monia eri muotoja ja se voi koostua joko valmiista kirjalistasta tai lasten ja nuorten itse valitsemasta kirjallisuudesta. Lukudiplomia ei tarvitse suorittaa koulussa, vaan sitä voi suorittaa myös vapaa-ajalla. Tärkeää diplomien ylläpidossa on pitää kirjalistat uusina ja joustavina, sekä tarjota erilaisia tehtävätyyppejä suoritettavaksi. Lukudiplomeja olisi hyvä laatia yhdessä koulun kanssa, jolloin koulu voisi keksiä tehtävämuodot ja kirjasto hoitaa kattavat kirjalistat. Näin lukudiplomeista tulisi sopivia eri luokka-asteille. (Ikonen, Innanen & Tikkinen 2015, 24).

Esimerkiksi Kotkan lukudiplomissa 1.–3. luokille tavoitteena on kuuden kirjan lukeminen, mutta näitä voi aina muokata oman luokan tarpeisiin. Ylemmille luokille mentäessä luetavien kirjojen määrä kasvaa. Diplomin materiaaleihin liittyy yleensä myös kirjalistat jokaiselle luokka-asteelle, joita voi hyödyntää soveltaen tai pitäytyen täysin niissä. Myös Vaski - kirjastoilla on omia lukudiplomeja, ja nekin ovat julkisesti kaikkien saatavilla. Tietoa näistä diplomeista olisi hyvä jakaa kouluille, jotta he voisivat hyödyntää niitä omien luokkiensa kanssa. Myös kirjasto voi hyödyntää diplomien kirjastoja suositellessaan luettavaa ja kartuttaessaan omia vinkkilistojaan. (kyyti.finna.fi, vaski.finna.fi).

Lukemaan innostamista on myös kirjojen esille nostaminen, sosiaalisen median julkaisut sekä arkipäiväinen asiakkaan auttaminen lukemisen löytämisessä. Myös kaikki kirjallisuuden kampanjat ovat helposti hyödynnettävissä lukuharrastuksen tukemisessa. Esimerkiksi huhtikuussa vietettävä kirjan ja ruusun päivän yhteydessä vietetään lukuviikkoa, jota juhlistetaan valtakunnallisella tasolla. Tällöin on helppo ottaa osaa suureen kampanjaan ja kannustaa muun muassa lapsia ja nuoria lukemisen pariin. Valtakunnallisen lukuviikon aikana vinkkejä löytää eri puolelta Suomea, jolloin on suuri mahdollisuus, että jokaiselle löytyy jotain uutta luettavaa. (Dromberg 2000, 26).

2.3 Henkilökunnan osaaminen

Jotta kirjastotyöntekijä pystyy opastamaan oppilaita erilaisissa asioissa, heillä on oltava erilaisia taitoja. Olennaista opiskelijalle onkin se, millaisia taitoja ohjaajalla on. Ohjaajan on osattava ja ymmärrettävä pedagogista näkemystä oppimisprosessista. Hänellä on oltava tuntemusta opettamastaan aiheesta, ja kyky ohjata oppilasta näiden aiheiden pariin. Ohjaajan olisi hyvä myös ymmärtää rakentaa oppistehtäviä, jotka tukevat uusien taitojen kehittymistä. Yhteistyön järjestäminen vaatii kirjaston työyhteisön kykyjen tuntemista. Pyhtään kirjaston kaltaisissa pienissä kirjastoissa kaikki tekevät vähän kaikkea, mutta silti on tärkeä tietää, jos jollakulla on erityinen kiinnostus lasten ja nuorten kirjastotyöhön. Tästä nousi keskustelua myös haastattelun yhteydessä, sillä ketään ei tule pakottaa kirjavinkkariksi, sillä vinkkaus on työtä, joka vaatii aitoa kiinnostusta kirjallisuuden sekä nuorten ymmärtämistä. Kaikista työyhteisöistä ei löydy aina yhtä henkilöä, joka haluaisi aidosti lähteä vinkkaamaan, eikä tarvitsekaan. Myös kirjastossa täytyy pitää mielessä työhyvinvointi ja työn mielekkyys. (Aaltonen & Rissanen, 1999, 64–65; Nikander 2000, 31).

Aihepainotteisten taitojen lisäksi kirjastolta sekä koululta vaaditaan kommunikaatiota, jotta yhteistyö voi toimia. Kirjastoissa on tunnettava koulujen opetussuunnitelmat sekä opettajien tulisi olla tietoisia kirjaston tarjoamista palveluista ja mahdollisuuksista. Yhteistyön toimiminen vaatisi myös henkilökohtaisia kontakteja. Kirjaston henkilökunta tuntee aineiston, mutta opettaja tuntee oppilaat ja heidän kiinnostuksen kohteensa ja lukutaidon. Yhteistyöllä koulu ja kirjasto pystyvät löytämään lukemista kaikille lukijoille, jos kommunikaatio toimii ja siihen on valmis panostamaan. Dromberg (2000) nosti esiin myös henkilökunnan määrän ja kuinka henkilöstöä on oltava riittävästi, jos yhteistyötä halutaan ylipäättään toteuttaa. (Sinko, 1999,75; Sallmén 2009, 13).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskohteen esittely

Koulun ja kirjaston välisellä yhteistyöllä on pitkät perinteet, ja aihe on kiinnostanut minua henkilökohtaisesti koko opiskelujeni ajan (Heinonen 2011, 5). Tutkimuksen kohteena ovat Pyhtään kunnankirjasto sekä Huutjärven koulu. Pyhtään kunnankirjaston nykyinen rakennus on rakennettu vuonna 2004, ja ennen tätä kyseisen toimipisteen rakennus sijaitsi koulun kanssa samassa rakennuksessa. Nykyinen kirjastorakennus on Pyhtään ainoa kirjasto, siellä ei siis ole sivukirjastoja. Kyytikirjastojen yhteinen kirjastoauto pysähtyy seitsemällä pysäkillä. Kirjastossa työskentelee kolme henkilöä vakituisesti, jonka lisäksi kirjastolla on myös omatoimiajajat asiointia varten. Kirjasto tarjoaa asiakkaiden käyttöön myös tutkijanhuonetta, lainattavaksi urheiluvälineitä, jonka lisäksi kirjastolla on mahdollista pitää omia näyttelyitään. Pyhtään kirjasto tarjoaa myös Waltti-bussikortin latauspalveluita. Asiakkaat voivat myös ryhtyä kotipalveluasiakkiksi, jos kirjastossa käyminen on estynyt. Tällöin lainat toimitetaan 4–6 viikon välein ja lainattavaa aineistoa kerätään asiakkaan toiveiden perusteella. Kirjastossa oli vuonna 2019 Suomen yleisten kirjastojen tilastot sivuston (2019) mukaan yli 42 000 teosta kokoelmissaan, mukana on niin kirjat, lehdet, CD:t sekä videotallenteet. Tilastojen mukaan vuonna 2019 lainaajia oli 1 652 ja fyysisiä kirjastokäyntejä yli 47 000. Kirjastolla on ollut esimerkiksi kirjoja 7,16 kappaletta asukasta kohden.

Huutjärven koulu on yksi neljästä peruskoulusta kunnassa. Huutjärven koulu on yhtenäistetty koulu ja sisältää luokka-asteen esiopetuksesta yhdeksänteen luokkaan. Koulu sijaitsee kirjaston naapurissa, jolloin etäisyys ei ole ongelma yhteistyötä suunniteltaessa. Koulurakennus valmistui vuonna 2007, jolloin koulussa opiskeli noin 500 oppilasta (Skanska 2006).

Pyhtää on pienehkö kunta Kymenlaaksossa lähellä Kotkaa. Pyhtää on yksi Suomen vanhimmista kunnista, sillä sen perustamisvuotena pidetään vuotta 1347. Ikää on siis yli 700 vuotta (pyhtaa.fi). Asukkaita Pyhtäällä on vuoden 2019 tilastojen mukaan 5 140. Ruotsinkielisten osuus oli 7,2 %, joka tekee Pyhtäystä itäisimmän kaksikielisen kunnan. (Tilastokeskus 2019). Pyhtään väestöstä vähiten on lapsia ja nuoria (taulukko 1). Jos prosenttiosuutta verrataan kuitenkin koko maahan, on Pyhtäällä hieman yli yhden prosentin tiyksikön verran enemmän lapsia ja nuoria kuin koko maassa. Kuten koko maassa, myös

Pyhtäällä suurin osa väestöstä on 15–64-vuotiaita. Kuntaliiton mukaan Pyhtäällä asui vuonna 2019 5–14-vuotiaita 644, joka on 12,5 % koko kunnan väestöstä (kuntaliitto.fi).

Taulukko 1. Pyhtään ja koko maan väestön ikäjakauma 2019 (Tilastokeskus 2019).

	Väestö 2019	0–14-vuotiaat	15–64-vuotiaat	Yli 64-vuotiaat
Pyhtää	5 140	16,7 %	57,2 %	26,2 %
Koko maa	5 525 292	15,8 %	62,0 %	22,3 %

3.2 Käytetyt tutkimusmenetelmät

Case-tutkimuksen eli tapaustutkimuksen muoto sopi aiheeseeni, sillä halusin keskittyä tietyn kirjaston ja koulun yhteistyöhön. Jorma Kanasen teoksessa Case-tutkimus opinnäytetyönä (2013) case-tutkimus on määritelty tutkimukseksi, joka tutkii tämänhetkistä ilmiötä luonnollisessa ympäristössään. Metsämuurasen (2008) määritelmän mukaan lähes kaikki kvalitatiiviset tutkimukset asettautuvat tapaustutkimuksen puolelle. Kohteena on yksi tai mahdollisesti useampi tapaus, jota halutaan ymmärtää. Yleisintä on, että kohteena on yksi organisaatio, yritys tai henkilö. Tutkin siis juuri näiden määritelmien mukaan yhtä organisaatiota, eli Pyhtään kirjastoa ja miten se toimii yhteistyössä koulun kanssa. Tässä tapauksessa mielestäni oli järkevintä hyödyntää teemahaastatteluja sekä kyselyn tekoa tutkimuksen tulosten keräämistä varten. Case -tutkimus ja kvalitatiivinen tutkimus ovat hyvin lähellä toisiaan. Kanasen (2013) mukaan ero näiden kahden välillä on, että kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on ratkaista ongelma yhdellä tutkimusmenetelmällä. Laadullinen tutkimusmuoto valikoitui tähän työhän, sillä kohteena on yksi tietty kohde sekä sen tapahtumat. Tapaustutkimuksen voidaan katsoa olevan kvalitatiivisen metodologian tiedonhankinnan strategia. Oma tutkimukseni on yhdistelmä molempia, sillä käytän useampaa tutkimusmenetelmää. Kananen kertoo, että case- sekä kvalitatiivinen tutkimus yrittää ymmärtää ongelmaa, jotta siitä saadaan holistinen kuva. Selkeimmät piirteet ovatkin monimenetelmäisyys sekä tutkimusongelman moniulotteisuus. (Kananen 2013, 54–57; Metsämuuronen 2008, 13–18).

3.3 Aineiston kerääminen

Tutkimuksen metodeiksi valikoituivat puolistrukturoitu teemahaastattelu sekä sähköinen kysely. Kaikille haastateltaville kysymykset sekä teemat olivat samoja, mutta järjestys saattoi välillä muuttua. Puolistrukturoitu haastattelumalli mahdollisti sen, että haastattelussa pysyttiin aiheessa sekä haastateltavat pystyivät vastaamaan vapaammin. Haastatteluissani oli myös teemahaastattelun piirteitä, jolloin kysymysten muoto ja järjestys sekä vastausten laajuus vaihtelivat haastateltavien välillä, eli niitä ei ole määritelty tarkasti. (Eskola & Suoranta 1999, 86–87; Metsämuuronen 2008, 41). Tutkimuksen haastattelukysymykset löytyvät liitteestä 1.

Haastattelu koostui kuudestatoista kysymyksestä, jotka olin jakanut kolmeen osaan hieinan sisältöön perustuen ja helpottamaan omaa työtäni niiden purkamisessa. Haastattelin kaikkia kolmea Pyhtään kirjaston työntekijöitä viides marraskuuta 2020, ja haastattelut toteutettiin paikan päällä kirjastolla kasvokkain. Valmistelin kysymyslistan etukäteen sekä toimitin sen haastateltaville, jotta he pystyivät tutustumaan kysymyksiin etukäteen. Itse haastattelutilanteessa nauhoitin haastattelut puhelimen äänitysohjelmalla, joka lisäsi vastausten luotettavuutta. Nauhoituksien avulla pystyin palaamaan vastauksiin uudestaan niitä purkaessani. Koin haastattelun toimivaksi metodiksi, sillä haastattelusta saa mielestäni enemmän irti sisällöllisesti kuin kyselyistä. Tämä tuntui toimivalta ratkaisulta, kun puhe oli kirjaston tekemästä yhteistyöstä.

Toisena aineistonkeruu menetelmänä käytin sähköistä kyselyä. Tässä kysymysten muoto on standardoitu eli vakioitu. Tämä tarkoittaa, että kysymysten muoto ja järjestys on sama kaikille vastaajille. Kyselomake soveltuu tiedonkeruumenetelmäksi, kun kohteena on henkilön ajatukset tai kokemukset. (Vilka 2007, 28). Kysely kartoitti enemmänkin opettajien näkemyksiä yhteistyöstä. Ennen kyselyn toteuttamista lähetin viestiä Huutjärven koulun kansliaan ja kysyin, saisinko lähettää kyselyn heidän äidinkielen opettajilleen. Kanslia oli kysynyt vielä rehtorilta, ja hän antoi luvan kyselyn toteuttamiseen. Vastaaminen tietysti oli vapaaehtoista opettajille, ja sain yhteensä yhdeksän vastausta.

Sähköinen kysely toteutettiin Webropol järjestelmällä ja se lähetettiin Huutjärven koulun äidinkielen opettajille sähköpostin välityksellä. Valitsin Webropolin kyselyn toteuttamiseen, sillä se on yleisesti tunnettu pohja, ja se herätti minussa luottamusta. Webropolin käyttö ei ollut minulle tuttua ennestään, joten opin samalla itse uuden tavan tehdä sähköisiä kyselyitä. Sähköisen kyselyn lähettäminen oli helppo tapa kerätä opettajilta

näkemyksiä ja kokemuksia koulun ja kirjaston yhteistyöstä ilman, että vastauksia pystyi yksilöimään. Tällä tapaa sai suojeltua opettajien anonymiteettiä. Sähköinen kysely oli paras vaihtoehto myös pandemian keskellä ja matkaa fyysisten kyselyiden viemiseen ja hakemiseen olisi kertynyt huomattavasti.

Kysely koostui 17 kysymyksestä, joista 12 olin merkinnyt pakollisiksi. Kysely oli puolistrukturoitu, sillä se sisälsi sekä monivalintaa, avoimia kysymyksiä sekä arviointiasteikkoja laadun arviointiin. Kyselyn rakensin myös samalla tapaa kuin haastattelun, jolloin muotokin oli sama. Kysely noudatti samaa rakennetta ja järjestystä kaikille vastaajille, mutta kaikkiin kohtiin ei ole määritelty vastausvaihtoehtoja. (Eskola & Suoranta, 1999, 87; Hirsijärvi & Hurme 2009, 47). Kahdeksasta avoimesta kysymyksestä kolme mahdollistivat strukturoidun kysymyksen tarkentamisen halutessaan. Myös osa avoimista kysymyksistä oli pakollisia, joissa sai vastata vapaammin ja kertoa ajatuksistaan. Kysely on nähtävissä liitteessä 2.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 Kirjaston henkilökunnan haastattelut

Marraskuussa 2020 Pyhtään kirjaston henkilökunnalle tekemäni haastattelun olin jakanut kolmeen osaan, joissa jokaisessa oli kysymyksiä viisi tai kuusi. Yhteensä kysymyksiä oli kuusitoista. Jaoin haastattelun osiin, jotta sitä oli helpompi käsitellä jälkikäteen. Kysymykset löytyvät kokonaisuudessaan liitteistä yksi. Haastattelin kaikkia kolmea työntekijää erikseen paikan päällä Pyhtään kirjastossa. Haastateltavien nimiä en käytä tekstissä, jotta sanomisia ei voida yhdistää yhteen tiettyyn henkilöön. Näin saan suojattua työntekijöiden henkilöllisyyttä.

Työntekijöiden näkemyksiä koulun kanssa tehdystä yhteistyöstä ja siihen liittyvästä osaamisesta

Kaikki työntekijät ovat olleet töissä alalla useamman vuoden, joten työnkuva itsessään on jo tuttua. Kerrottiin, että kirjaston olisi tärkeä tuoda lukuharrastusta esiin ja saada lapset, ja aikuisetkin, ymmärtämään lukemisen merkityksen. Painotettiin, että yhteistyön olemassaolo yleensäkin on todella tärkeää, eikä sitä voi koskaan olla liikaa. Kirjaston tehtäväksi koetaan laadukkaan, innostavan ja hyvän materiaalin tarjoaminen ja lukemaan innostaminen. Kaikista ei tarvitse tulla himolukijoita. Yhteistyön lähtökohtana pidetään vuorovaikutusta opettajien kanssa. Mainittiin, kuinka tärkeää olisi päästää oppilaat käymään kirjastossa, sillä kirjasto ja koulu ovat aivan vierekkäin, eli etäisyys ei ole esteenä. Kirjastovierailuilla myös kohderyhmät kohtaisivat, joka edesauttaisi tulevaa yhteistyötä. Materiaalien toimittaminen koululle ja näin yhteydet opettajiin ovat suuri osa yhteistyön rakentamista ja toteuttamista. Tärkeää olisi antaa aikaa luokille ja pitää huoli myös arjen vinkkauksesta hyllyjen välissä. Yhteistyö voi olla myös ihan luokan vastaanottamista kirjastoon ja heille oman aikansa antamista. Näistä pienistä asioista voi muodostua tukeva pohja yhteistyölle ja rohkaista esittämään toiveita kirjastolle.

Kirjaston henkilökunta kokee yhteistyön toteuttamisen mielekkääksi, sillä koulu ei vaadi mitään tiettyä, vaan yhdessä suunnitellaan ja toteutetaan toiveita. Kerrottiin, että koulu ymmärtää, että kyseessä on pieni kunnan yleiskirjasto, jossa ei ole eritelty toimenkuvia eri osastojen välillä, kuten suuremmissa kirjastoissa. Myöskään pedagoginen osaaminen ei ole niin suuressa osassa tässä kirjastossa, mutta uskotaan, että jos työ olisi vain lasten kirjastotyötä, olisi se suuremmissa merkityksessä. Pohdittiin, että pedagoginen

osaaminen on ylipäänsä varmastikin korostunut vasta viime vuosina, eikä Pyhtään kirjastossa kenelläkään ole opetustaustaa tai pedagogista koulutusta. Opinnoissa on joskus sivuttu pedagogista osaamista, mutta sen enempää koulutusta siitä ei ole. Kokemus on, että kirjastossa pärjätään hyvin näinkin, mutta tulevaisuudessa tämäkin osaamisen alue varmasti korostuu. Työkokemus on tuonut mukanaan tietynlaista osaamista tästäkin, jolloin pystytään toimimaan ryhmätilanteessa huomioiden oppilaat ja halliten opetustilanteen. Huomautettiin, että todennäköisesti kirjastolaiset itse vaativat osaamista itseltään. Haastattelussa kerrottiin, ettei mediakasvatus ole mitenkään näkyvä osa yhteistyötä, ainakaan kirjaston puolelta. Tiedonhaun opetuksessa tämä tulee ehkä eniten näkyviin, sillä se on helppo yhdistää tähän opetustuokioon.

Yleisesti yhteistyö vaatii henkilökunnalta aikaa ja perehtyneisyyttä. Esimerkiksi kirjakassien kasaamiseen menee aikaa, sillä täytyy varmistaa, että kirjat ovat kohderyhmälle sopivia, koordinoita opettajan kanssa ja pitää Excel-taulukkoa kirjoista, jotta ei tarjota joka kerta täysin samoja teoksia. Materiaaleihin on perehdyttävä, jotta tietää mitä suosittelee. Jotta yhteistyötä pystyy tekemään, täytyy järjestää aikaa, istua alas ja suunnitella. Kirjaston henkilökunta on tehnyt töitä yhdessä jo pitkään, joten tiedetään, kuka pystyy ja haluaa tehdä mitään. Haastattelussa kerrottiin, että he pyrkivät toteuttamaan kaiken, mitä koulu pyytää. Tavoitteena on, ettei koskaan sanota ei koulun pyynnöille. Ainoa ongelma on ollut kirjavinkkaus, sillä kukaan ei ole kirjavinkkari. Ostopalveluna tätäkin pystyy järjestämään. Koululla on myös oma tiimi, jonka tavoitteena on muun muassa edistää koulun ja kirjaston yhteistyötä ja vuorovaikutus tämän tiimin kanssa olisi tärkeää. Esimerkiksi loppusyksyn 2020 kirjavinkkauksista sovittiin yhdessä kokouksessa, jossa kirjastolta oli henkilö mukana.

Yhteistyön muotoja vuosien varrella

Haastattelun toinen osio käsitteli erilaisia yhteistyön muotoja, joita kirjastolla on ollut ja mitä on nyt. Myös sivuttiin hieman kirjaston tehtävää koululaisiin verraten sekä mediakasvatuksen vaikutusta nykypäivänä. Vuosien 2011–2015 välillä yhteistyö koulun ja kirjaston välillä oli erittäin aktiivista, sillä kirjastolla oli töissä henkilö, joka oli todella kiinnostunut edistämään yhteistyötä ja toteuttamaan erilaisia yhteistyön muotoja, kuten kirjavinkkausta. Tästä nousikin esiin tärkeä huomio työntekijöiden kiinnostuneisuudesta ja itselleen luonteviksi kokevista asioista. Kaikki eivät ole vinkkareita, eikä kaikkien tarvitsekaan olla. Työelämässäkin täytyy muistaa omat rajat, jotta työ pysyy mielekkäänä eikä siitä tule rasitetta, kaikkea ei tarvitse tehdä tai osata. Kirjasto toivoi, että tämä henkilö olisi saanut jatkaa vakituisena, mutta valitettavasti omatoimikirjaston myötä täyttölupaa

paikkaan ei saatu. Lisättiin vielä, että yhteistyö henkilöityi tähän yhteen osaavaan ja haluavaan työntekijään. Pääosin yhteistyö on jatkunut saman pohjan mukaan jo vuosia ja aina sitä on ollut. Yhteistyötä kuvattiin aaltoliikkeenä, sillä aktiivisuustaso on vaihdellut vuosien varrella. Kuitenkin huomautettiin, että nyt näyttäisi taas tulevan aktiivisempi jakso, sillä vinkkaukset ovat tekemässä paluun. Myös kirjakassit ovat kasvattaneet suosiotaan viime aikoina. Yhteistyönmuodot ovat pysyneet lähinnä samanlaisina, joista kirjakassit ovat olleet todella tärkeitä, sillä niiden kasaamisessa korostuu vuorovaikutuksen tärkeys. Kerrottiin, että yhteistyö on nykyään paljon strukturoidumpaa kuin ennen, eli on tietyt mallit, joita toteutetaan joka vuosi, ja niitä osataankin jo odottaa.

Kirjaston ja koulun yhteistyö nyt

Haastatteluistani käy ilmi, että tällä hetkellä Pyhtään kirjasto ja Huutjärven koulu tekevät yhteistyötä. Esimerkiksi ensimmäisen luokan oppilaille pidetään kirjastossa aina syksyisin tutustumiskierros. Tällöin kerrotaan mitä kaikkea kirjastosta voi löytää ja miten sitä käytetään. Tavoitteena on myös, että jokainen oppilas, vanhemman luvalla, saa mukaansa oman kirjastokortin käynnin päätteeksi, jos sitä ei vielä ole. Kierrokseen kuuluu myös lastenosaston esittelyä ja muutaman kirjavinkin esittelyä, jotta nämä uudet lukijat tietäisivät mistä löytyy heille sopivan tasoista lukemista.

Luokat voivat aina tehdä vierailuja kirjastoon, joko omatoimiaikana tai palveluaikana, jolloin kirjaston henkilökunta on paikalla ja pyrkii auttamaan ja vinkkaamaan lapsille luettavaa. Kirjaston tavoite on, että kaikki lapset löytäisivät edes jotain lainattavaa. Kirjakassit ovat olleet pitkään käytössä ollut yhteistyön muoto. Näihin kasseihin kasataan opettajan toiveiden ja kertoman mukaisesti kirjoja luokalle. Kirjakassit ovat kasvattaneet suosiotaan viime aikana ja erityisesti syksyllä 2020 niitä pyydettiin erityisen paljon. Haastattelussa huomautetaan, että on todella tärkeää olla yhteydessä opettajaan ja pitää kirjaa siitä, mitä on jo annettu kyseiselle luokalle, jotta luokka saa juuri heille kohdistettua materiaalia.

Yläkoululle, ja nimenomaan seitsemäsluokkalaisille on pidetty tiedonhaun opetusta jo usean vuoden ajan. Tästä on tullut jo vakiintunut yhteistyön muoto ja sen järjestäminen sujuu mutkitta. Yhtenä syynä mutkattomaan järjestelyyn uskotaan olevan, että opettaja tilanne on pysynyt stabiilina ja heille on muodostunut jo rutiini tiedonhaun järjestämiseen. Pyhtään kirjasto on pitänyt tiedonhakuunteja seitsemäsluokkalaisille jo ainakin viiden toista vuoden ajan. Tiedonhaku koostuu kirjastolaisen puolesta kolmesta oppitunnista, mutta jokainen oppilas saa kaksi oppituntia opetusta. Ensin on teoriaosuus, jossa koko

luokka on paikalla ja kirjastolainen kertoo tiedonhausta ja siihen liittyvistä asioista, lähdekritiikki ollen yksi tärkeistä aiheista. Sen jälkeen luokka jaetaan kahteen ryhmään, joista toinen tekee kirjastolaisen kanssa erilaisia tiedonhakuun liittyviä tehtäviä ja toinen on oman opettajan ohjauksessa. Ryhmät vaihdetaan vielä päittäin, jotta kaikki saavat tehdä harjoituksia. Näistä tehtävistä myös keskustellaan lopuksi, jotta oppilaat myös ymmärtäisivät mitä he ovat tehneet ja miksi näitä asioita opetetaan.

Kysyin mitä kaikkea muuta heidän on mahdollista tarjota nykyisten resurssien varjossa. Kirjastosta kerrottiin, että tällä hetkellä riittää aika, kun mallina on, että opettajat pyytävät ja toivovat. Valitettavasti on myös iso osa opettajia, jotka eivät pyydä mitään. Pohdittiin, että tapauksessa, jossa kaikki luokat olisivat todella aktiivisia, saattaisi käydä niin, ettei kaikkia toiveita pystyittäisikään toteuttamaan. Valitettavasti kirjasto ei esimerkiksi pysty ottamaan työelämään tutustumisen jaksoille oppilaita, sillä heillä ei riitä tehtäviä viikoksi. He myös kertoivat, että oppilaat eivät saisi oikeaa kuvaa kirjastotyöstä, sillä ilman aiempaa osaamista, ei yksinkertaisesti voi tehdä kaikkea mitä työhön kuuluu. Kerrottiin, että kolmen ihmisen työporukka on yksi suuri syy riittämiseksi. Enemminkin tällä hetkellä mietitään henkilöstöresursseja, mutta siltikin aina pyritään järjestämään, mitä opettajat ovat pyytäneet.

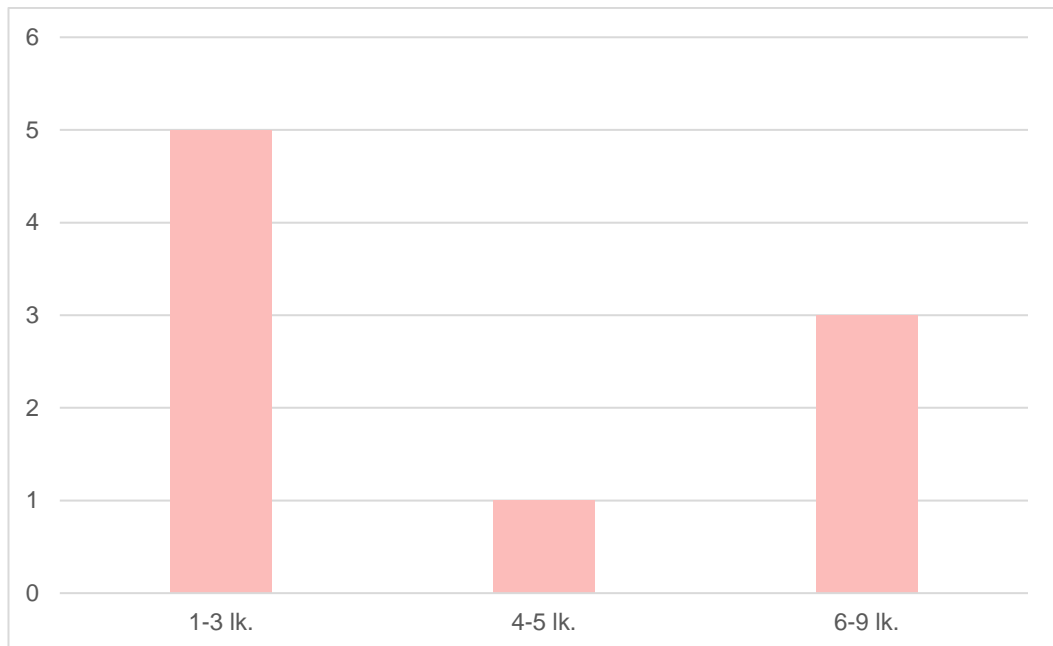
Ostopalveluna saisi kyllä tuotettua lisää yhteistyön muotoja, kuten paljon ja pitkään toivottua kirjavinkkausta. Vinkkauksen ostaminen ulkopuoliselta tekijältä ei ole ongelma, kun tarjonta kohdennetaan tietyille luokka-asteille, mutta millään ei ole mahdollista tuottaa palvelua koulun jokaiselle luokalle, joita on arviolta ainakin 30. Nyt on helpottavaa kertoa, että kirjavinkkausta pystytään tarjoamaan tietyille luokka-asteille. Kirjavinkkausta tuodaan takaisin säännölliseksi yhteistyömuodoksi ja minut oli palkattu pitämään joulukuussa 2020 kolmelle eri luokka-asteelle kirjavinkkausta. Kohteena olivat luokat kolme, viisi ja kahdeksan, ja nämä luokka-asteet oli sovittu yhdessä koulun kanssa syksyn aikana. Luokkia oli lopulta yhteensä kahdeksan ja vinkkaukset tapahtuivat viiden päivän aikana ajankohtina, jotka sovin opettajien kanssa. Tätä mallia haluttaisiin jatkaa myös tulevina vuosina. Yhteistyö on siis omalta osaltaan merkittävässä taitekohdassa, kun pyritään tuomaan mukaan kirjavinkkaus vuotuiseksi ohjelmaksi.

4.2 Opettajille teetetyn kyselyn toteutus ja tulokset

Webropol -kyselystä lähetin linkin sähköpostin välityksellä Huutjärven koulun opettajille, joiden yhteystiedot olin saanut koulun kanslian kautta. Vastausaikaa olin antanut noin

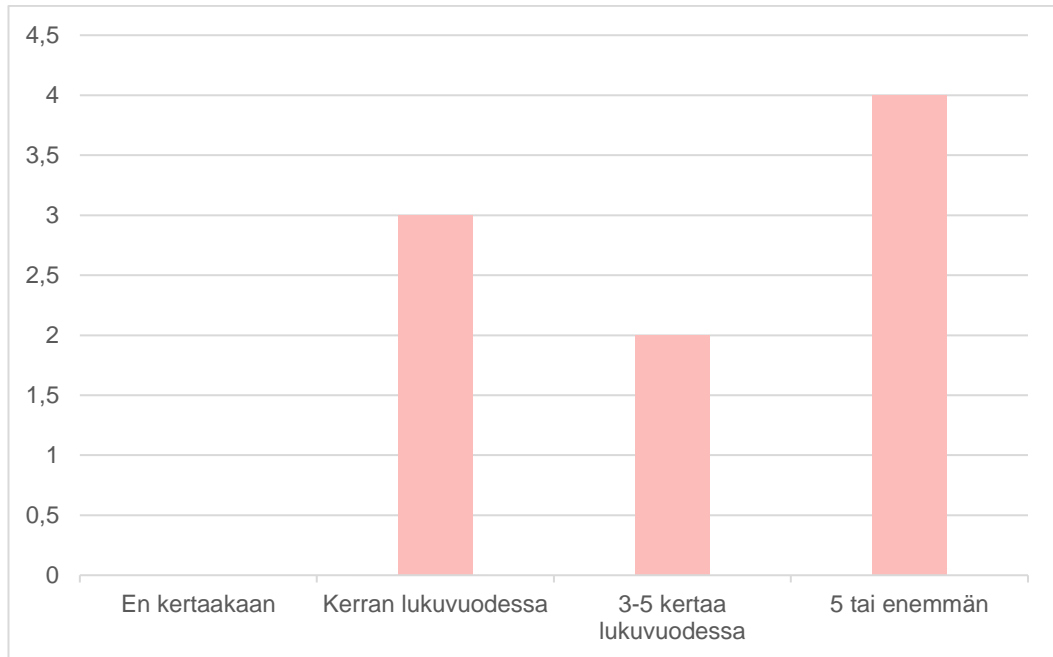
kaksi viikkoa, mutta jätin kyselyn auki vielä sen jälkeen, jos vastauksia olisi tullut myöhemmin. Vastaajia lopulta oli lopulta yhdeksän.

Kyselyn avulla halusin tietää mitä koulun opettajan ajattelevat yhteistyöstä kirjaston kanssa. Halusinkin aluksi kartoittaa mitä luokkia vastanneet opettajat opettavat, jotta saa kokonaiskuvan eri luokka-asteiden kirjaston käytöstä. Suurin osa vastaajista opettaa varhaisia luokkia, joka näkyy kuviosta 1.

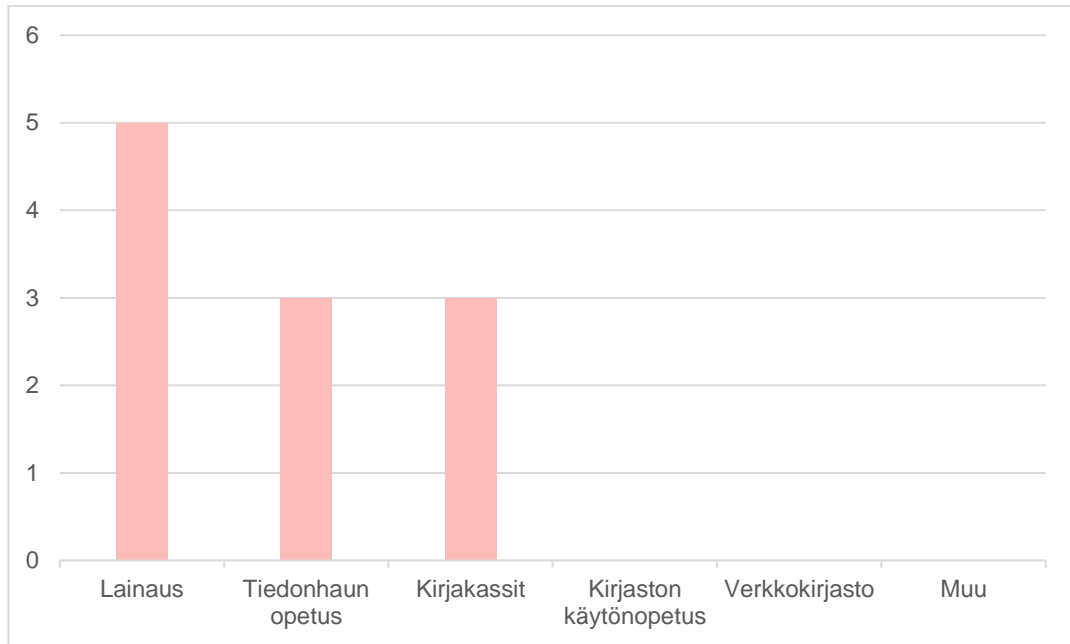
Kuvio 1. Opettajien opettamat luokka-asteet.

Sen lisäksi, että tietää mistä luokka-asteista nyt puhutaan, oli tärkeää tietää, kuinka usein ylipäättään kirjastossa käydään. Positiivista oli huomata, että opettajat vierailevat kirjastossa luokkansa kanssa pääsääntöisesti useasti lukuvuoden aikana, kuten kuvio 2 esittää. Vastauksista voidaan päätellä, että vastanneet opettajat hyödyntävät kirjastoa opetuksessaan. Olin antanut kyselyssä mahdollisuuden kertoa miksi ei käytä kirjastoa, mutta tähän ei tullut vastauksia.

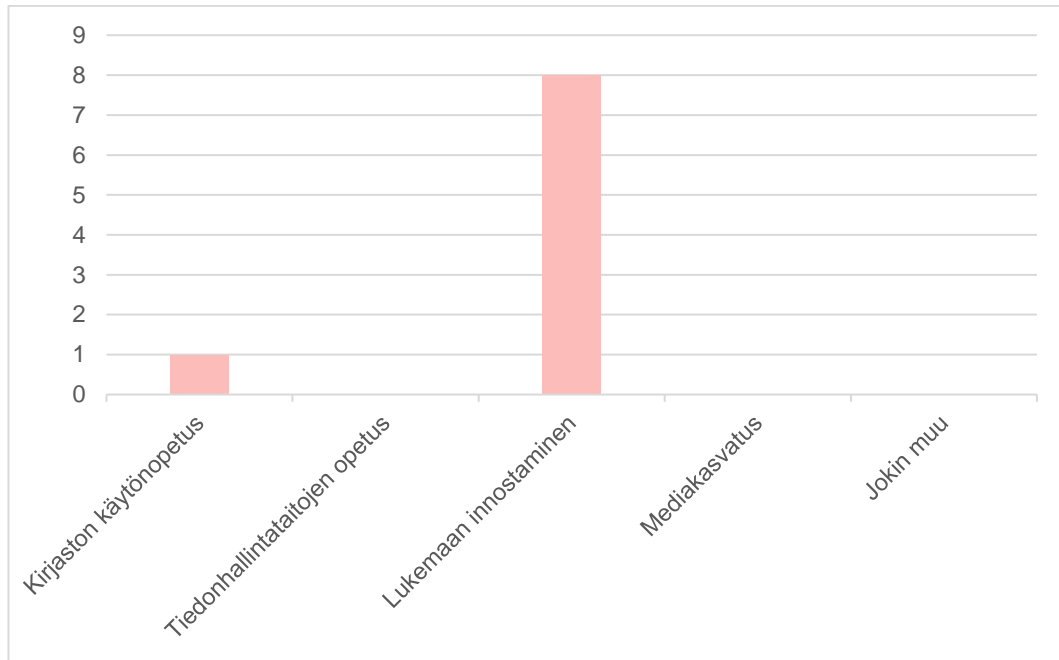
Kuvio 2. Kuinka usein luokan kanssa käydään kirjastossa.

Kun oli tiedossa, kuinka paljon kirjastoa käytetään, tiedustelin mitä kirjaston palvelua opettaja pääosin hyödyntää luokkansa kanssa. Kysymyksessä oli tarkoitus valita juuri se palvelu, jota opettaja käyttää kaikista eniten. Koitin valita yleisimpiä kirjaston tarjoamia palveluita, joita luokat mahdollisesti hyödyntäisivät. Tärkeää oli kerätä tietoa palveluista, joita opettajat hyödyntävät kaikista eniten luokkansa kanssa, jotta tulevaisuudessa tähänkin osataan reagoida. Kuten kuviosta 3 näkee, lainaus luokan kanssa oli selkeästi käytetyin, mutta sekä kirjakassit ja tiedonhaun opetus on valittu pääasiallisiksi palveluksiksi. Kirjastoa pidetään ensisijaisesti lukemisen keskuksena ja tätä halutaan hyödyntää myös peruskoulun opetuksessa ja vastaukset näyttävät tukevan tätä. Vastauksista voi myös päätellä, että kirjastossa käydään paikan päällä suhteellisen useasti, kun lainaus on kaikista käytetyin palvelu.

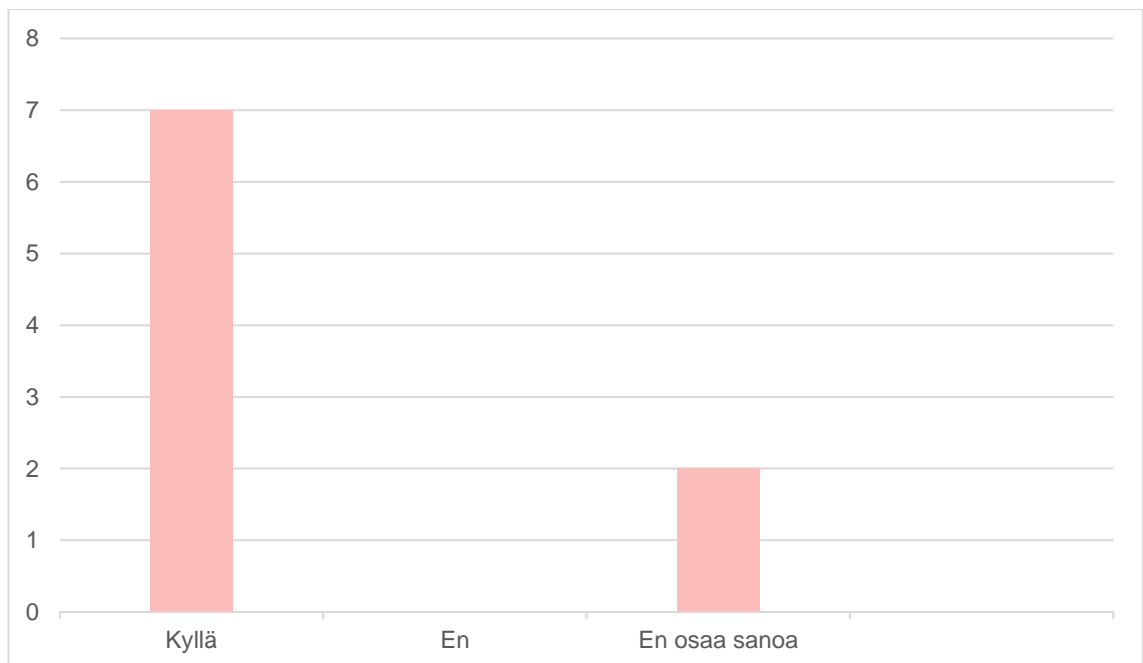
Kuvio 3. Opettajien eniten käyttämät palvelut.

Kuviosta 4 näkyvä tulos, jossa opettajat kertovat kokevansa lukemaan innostamisen kirjaston tärkeimpänä tehtävänä tukee myös kuviota 3. Kysely oli helppo ja yksinkertainen tapa kerätä tietoa koulun puolelta ja näin saada kuva siitä, mitä palveluita koulu käyttää eniten samalla keräten toiveita mahdollisista uusista yhteistyömuodoista. Kirjastolla on usein lukemisharrastuksen tukemisen rooli ja näinhän se onkin. Kirjasto tarjoaa asiakkailleen suuren valikoiman luettavaa, uusia sekä vanhempia teoksia, jotta kaikille löytyisi jotakin. Erityisen tärkeää tämä on lasten ja nuorten kohdalla, sillä heillä ei välttämättä ole vielä keinoja löytää yksin itselleen luettavaa. Koululla on suuri rooli kirjaston palveluiden mainonnassa ja hyödyntämisessä, jotta lapset ja nuoret osaavat myöhemmin hyödyntää kirjastoa yksinkin. Tämä tulee erityisesti esiin toiveena saada kirjastolta kirjavinkkausta. Vinkkauksessa kun mainostetaan luokalle sopivan tasoista luettavaa ja houkutellessa oppilaat kirjojen maailmaan sekä tutustutetaan kirjaston tuomiin mahdollisuuksiin.

Kuvio 4. Tärkeimmiksi koetut kirjaston tehtävät.

Kartutin opettajien tyytyväisyyttä yleisesti kirjaston ja koulun yhteistyöhön, ja kuvion 5 mukaisesti suurin osa vastaajista kertoi olevansa tyytyväinen. Kuvion 5 vastaukset ovat mukavaa luettavaa, kun yhteistyömahdollisuuksiin ollaan tyytyväisiä. Omaan vastausta oli mahdollisuus tarkentaa seuraavassa kysymyksessä, mutta sitä ei koettu tarpeelliseksi.

Kuvio 5. Ovatko opettajat tyytyväisiä koulun ja kirjaston yhteistyömahdollisuuksiin.

Suuri osa mielipiteiden ja kokemusten keruuta on saada tietoa asiakkaiden käyttämien materiaalien laadusta. On tärkeää tietää yhteistyön tulevaisuutta suunniteltaessa, miten nykyiset materiaalit koetaan, jotta osataan tehdä tarvittavia muutoksia, jos muutoksia tarvitaan. Kyselyssä tiedustelin miten opettajat kokevat oman luokkansa materiaalien saatavuuden ja laadun asteikolla, joka on näkyvässä taulukossa 2. Tästä taulukosta näkee, että suurimmaksi osaksi vastaajat kokevat oman luokkansa materiaalit hyvänä. Mielienkiintoista on huomata taulukossa näkyvistä vastauksista, että e-aineistoja ei hyödynnetä yhtä paljon kuin fyysisiä kirjoja. Niihin kuitenkin ollaan tyytyväisiä, jos e-aineistoja on tullut hyödynnettyä. Voi siis todeta, että kyselyn vastanneiden opettajien mukaan Pyhtään kirjastossa materiaalit ovat hyvällä tasolla, ja ne koetaan laadukkaiksi.

Taulukko 2. Opettajien tyytyväisyys oman luokan käyttämiin materiaaleihin.

	Huono	Tyydyttävä	Hyvä	En osaa sanoa / ei relevantti
Lasten kauno- kirjallisuus	0	0	8	1
Lasten tietokir- jallisuus	0	1	7	1
Nuorten kauno- kirjallisuus	0	0	6	3
Nuorten tieto- kirjallisuus	0	0	6	3
Aikuisten kau- nokirjallisuus	0	0	7	2
Aikuisten tieto- kirjallisuus	0	1	6	2
E-aineistot	0	0	4	5
AV-aineistot	0	1	3	5

Koulun ja kirjaston yhteistyön järjestäminen vaatii aikaa ja suunnittelua, jotta siitä saadaan tarvetta vastaavaa. Tässä tapauksessa opettajat kokivat suurimmaksi osaksi käyttävänsä kirjastoa tarpeeksi, mutta vastauksista nousi esiin muutama este ja huolenaihe. Isoimpana esteenä esiin nostettiin ajalliset ongelmat, sillä osa opettajista kokee, ettei työaika riitä vielä kirjaston yhteistyön suunnittelulle kaiken muun ohessa. Kirjastoa haluttaisiin selkeästi tuoda mukaan opetukseen, mutta aika koetaan suurimmaksi

ongelmaksi. Tässä esimerkkejä muutamista vastauksista kysymykseen kokeeko käyttävänsä kirjastoa tarpeeksi. ”Kirjaston henkilökunta on asiantuntevaa ja kirjastoa on helppo hyödyntää myös läheisen sijainnin vuoksi.”, ”En. Työaika yhteistyön suunnittelulle ei ole varattu. Työpäivät täyttyvät oman työn suunnittelusta (8 h/pv on työaika eli virka-aika) Vapaa-ajalla ei ole mielekästä tehdä suunnittelutyötä.”, ”En. Pitäisi olla enemmän aikaa hyödyntää kirjaston palveluita”.

Taulukkoon 3 kootut vastaukset kertovat, että sekä kirjaston, että koulun aktiivisuus yhteistyön järjestämisessä koetaan suurimmaksi osaksi hyvänä. Taulukossa 3 näkee, että vastaukset jakautuivat tässä ehkä eniten vastausvaihtoehtojen kesken, vaikka vastaus tulos on positiivinen, ei tämän kohdalla olla niin yksimielisiä kuin joissain muissa kohdissa. Kirjaston aktiivisuuteen ollaan tyytyväisiä, mutta niin myös omaan aktiivisuuteen. Tässä nousee varmasti esiin eniten omat mielipiteet ja kokemukset, kun on tarkoitus arvioida omaa aktiivisuuttaan. Vastauksista ei voi tehdä mitään virallisia johtopäätöksiä, sillä nämä ovat täysin vastaajan omia kokemuksia, eikä näistä voi tietää mitä muut ajattelevat.

Yhteistyön suunnittelun ja toteuttamisen kannalta on tärkeää tiedostaa mitä kaikkea se vaatii molemmilta osapuolilta. Kartoitin haastatteluissa kirjaston näkökulmia ja kyselyssä opettajat kertoivat omiaan. Vastaukset tukivat paljolti toisiaan. Suurimmaksi nostettiin dialogisuus ja yhteydenpito yleensäkin. Kiinnostus yhteistyön järjestämiseen ja sen ideointi tuotiin esiin vastauksissa, samoin kuin jälleen ajan tarve. Toiveena oli selkeästi mahdollisuus keskustella ja ideoida yhdessä kirjaston kanssa, jolloin erilaisia ideoita voisi tuoda esille helposti. Keskusteleavassa kokouksessa myös tieto kulkisi avoimesti ja yhteydenpito ehkä vakiintuisi eri tavalla.

Taulukko 3. Arviointeja yhteistyön järjestämisen aktiivisuudesta.

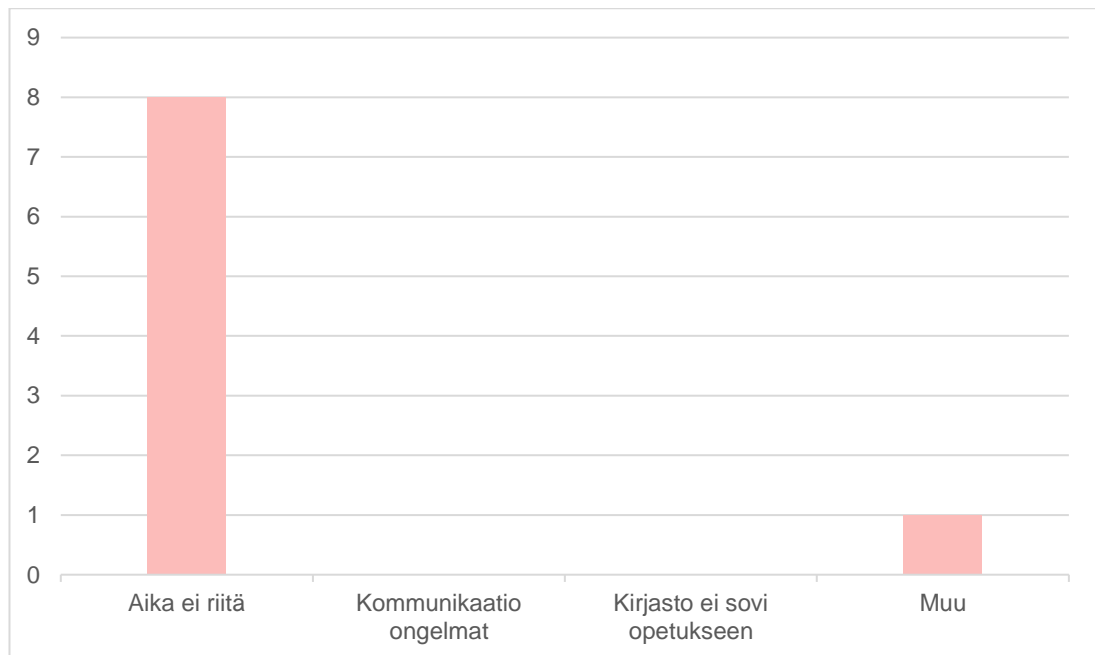
	Ei ollenkaan aktiivinen	Hieman aktiivinen	Keskiverroin aktiivinen	Aktiivinen	Todella aktiivinen
Oma aktiivisuuteni yhteistyön järjestämisessä	0	3	2	3	1
Kirjaston aktiivisuus yhteistyön järjestämisessä	0	2	3	4	0

Kirjasto mielletään usein tärkeäksi yhteistyökumppaniksi koululle, joten halusin selvittää mitä mieltä opettajat oikeasti ovat väitteestä. Taulukosta 4 näkee, että opettajat pitävät kirjastoa tärkeässä asemassa ja hyvänä yhteistyökumppanina. Opettajien antamat vastaukset luovat kuvan, että he todella toivovat oppilaiden hyödyntävän kirjaston palveluja myös koulun ulkopuolella, sillä kirjasto tarjoaa hyvän oppimisympäristön. Kirjasto on koululle tärkeä ja luotettava kumppani lasten ja nuorten opettamisessa.

Taulukko 4. Mielipiteitä kirjaston tärkeydestä.

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Kirjasto on tärkeä yhteistyökumppani	0	0	3	6
Kirjasto on hyvä oppimisympäristö oppilaille	0	0	2	7
Koululla tulisi olla yhteyshenkilö kirjastolle	0	1	4	4

Kuvio 6 kertoo mikä koetaan suurimaksi ongelmaksi yhteistyön järjestämiselle. Annetuista vaihtoehdoista aika ei riitä on selkeästi koettu suurimmaksi ongelmaksi. Opettajat kokevat, ettei työaika riitä kirjaston hyödyntämiseen. Kuvio 6 näkee, että tästä oltiin lähes yksimielisiä, vain yksi vastaaja vastasi ongelman olevan muu, mutta tarkensi ettei koe mitään ongelmaa tai estettä yhteistyölle. Ajalliset ongelmat nousivat esiin jo aiemmin kyselyssä, joten voi todeta, että tämä on oikea ongelma, jota pitäisi ehkä pohtia.

Kuvio 6. Suurin ongelma yhteistyön järjestämiselle.

Opettajat kertoivat, millaisia yhteistyömuotoja he toivoisivat tulevaisuudessa. Vastauksista käy ilmi, että eniten kaivataan kirjavinkkausta, jota kyselyn lähettämisen ajankohdalla oli tiedossa joulukuun 2020 puolella. Tähän toiveeseen siis vastattiin kirjaston puolesta. Osa opettajista toivoi myös, että yhteistyötä suunniteltaisiin VESO-päivillä, jotka ovat opettajille pakollisia. Nämä päivät ovat tarkoitettu suunnitteluun ja koulutukseen ja yhteensä päiviä on vuodessa kolme (Nissilä 2019). Osa myös koki nykyisen yhteistyön vastaavan tarvetta eikä nähnyt tarvetta muutokseen. Pidettiin myös siitä, että yhteistyömuodot ovat vakiintuneet, jolloin tiedetään mitä kaikkea kirjastolta voi saada ja on helpompaa suunnitella pidemmälle aikavälille.

Vastaajat kertoivat, että kirjasto on aktiivisemmin yhteydessä ja henkilökunta koetaan osaavana apuna kaikessa. Osan mielestä opettajan uran aikana yhteistyö on pysynyt suhteellisen samana, mutta osa taas kokee sen monipuolistuneen. Näistä vastauksista

voi päätellä, että kokemukset todennäköisesti riippuvat omasta kirjaston hyödyntämisestä opetuksessa, sekä tietysti uran pituudesta.

Viimeisenä kyselyssä oli mahdollisuus kertoa vapaasti palautetta kirjaston ja koulun yhteistyöstä tai kirjastolle palautetta yleisesti. Henkilökuntaa ylistettiin heidän hyvästä ammattitaidostaan sekä palvelustaan. Arvostettiin, että kirjastossa ollaan kiinni reaali maailmassa ja tiedetään mitä nuoret lukevat. Pidetään siitä, että aina järjestetään, kun jotain kysytään. Oli kyse sitten tiettyjen kirjojen hankkimisesta tai jonkin yhteistyömuodon järjestämisestä. Seuraavaksi muutamia nostoja palautteista: ”Mukavaa henkilökuntaa, jouluevaa yhteistyötä, kiinni reaali maailmassa”, ”Kirjaston henkilökuntaa kiitän erityisesti hyvästä palvelusta ja asiantuntijuudesta. Mitä ei löydy he kyllä hankkivat. Kirjastossa on todella mukava asioida ja tehdä yhteistyötä niin lasten kuin aikuisten.”, ”Pyhtäällä on loistava kirjasto ja hieno palvelu!”. Kirjastoon ollaan selkeästi tyytyväisiä ja henkilökuntaa pidetään suuressa arvossa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytteen tavoitteena oli tutkia Pyhtään kirjaston ja Huutjärven koulun yhteistyömahdollisuuksia sekä kartuttaa opettajien ajatuksia yhteistyöstä. Tarkoituksena oli perehtyä siihen, kuinka paljon yhteistyötä pystytään tekemään ja minkälaisia yhteistyömuotoja tällä hetkellä on käytössä. Selvitin myös ajatuksia yhteistyön tärkeydestä. Halusin myös selvittää kirjaston työntekijöiden ajatuksia erilaisista taidoista yhteistyön laatumiseksi. Työn toimeksiantajana toimi Pyhtään kirjasto.

Haastavaa tässä työssä oli arvioida miten kysely tulee toimimaan. Etukäteen ei voinut tietää kuinka monta vastausta loppujen lopuksi tulee. Täytyi myös miettiä sähköisen kyselyn muotoa, sillä vaikka Webropol on itselle tuttu vastauspohja, ei se välttämättä ole sitä kaikille. Kyselyn rakentaminen vaati aikaa ja tutustumista Webropolin käyttöön, sillä en ollut ennen tehnyt kyselyä kyseisellä ohjelmalla. Työssä oli haastavaa löytää uusia lähteitä, jotka vastasivat täysin aiheitani. Suurin osa lähteistä on jo aika vanhaa, mutta pääperiaatteet niissä olivat minusta käytettäviä. Tietysti oli huomioitava konteksti ja soveltaa sitä nykypäivään, jotta lähde oli hyödyllinen. Valitettavasti uusia teoksia koulun ja kirjaston yhteistyöstä ei oikein ole.

Tuloksissa tulee huomioida, että opettajista yhdeksän vastasi kyselyyn, joten tuloksia ei voi yleistää koskemaan koko koulun opettajia. Kysely kartoitti myös henkilökohtaisia kokemuksia ja mielipiteitä, joten kyselyn tulokset kertovat vain vastanneiden ajatuksista. Heidän mielipiteensä perustuvat omaan kirjaston hyödyntämiseen. Näiden vastauksien perusteella kokemus yhteistyöstä kirjaston kanssa on positiivinen.

Opettajille lähettämästäni kyselystä nousi esiin, että he pitävät kirjaston kanssa tehtävää yhteistyötä tärkeässä asemassa. Kirjastoa pidetään myös hyvänä oppimisympäristönä oppilaille. Heidän mielestään juuri lukemisharrastuksen tukeminen on kirjaston tärkein tehtävä. Kirjavinkkauksia toivottiin paljon, ja tämä onkin kirjastolla suunnitelmissa toteuttaa. Joulukuussa 2020 pidin kirjavinkkauksia Huutjärven koululla osana yhteistyön kehittämistä, sillä olin ilmaissut kiinnostukseni kirjavinkkaamista kohtaan. Vinkkaukset pidettiin luokka-asteille kolme, viisi ja kahdeksan. Tätä kirjavinkkauksen mallia pyritään jatkamaan mahdollisuuksien mukaan. Kyselyyn vastanneet opettajat ovat kiinnostuneita tekemään yhteistyötä kirjaston kanssa ja positiivinen asenne nousikin esiin kyselyn avoimista vastauksista. Erityisesti viimeisen kysymyksen kohdalla nousi esiin arvostus henkilökuntaa ja heidän tekemäänsä työtä kohtaan.

Haastatteluista käy ilmi, että tässä tapauksessa yhteistyön toteuttaminen on suurimmaksi osaksi rentoa, sillä koulu ei vaadi kirjastolta mitään yksittäistä osaamista. Henkilökunta uskoo itse asettavansa korkeamman riman tekemälleen työlle.

Kirjasto pitää arvossa koulun kanssa tehtyä yhteistyötä ja tekee sitä mielellään. Haastatteluista tulee ilmi, että koulua pidetään tärkeänä yhteistyökumppanina ja heille halutaan tarjota mahdollisimman paljon erilaisia yhteistyömuotoja. Kirjaston henkilökunnan periaatteena on, etteivät he koskaan sano ei koululle. He haluaisivat toteuttaa kaikki pyynnöt, mutta esimerkiksi kirjavinkkausta on hankala toteuttaa, jos siihen ei ole omaa kiinnostusta. Kirjastosta huomautettiin, että kaikki eivät ole vinkkareita eivätkä koe vinkkaamista luontevaksi, joka on tärkeä huomioida myös asiakkaiden puolesta. Sekä kirjaston puolesta, että koulun puolesta esiin nousi, että yhteistyön vakiintuminen on ollut mukava huomata, sillä se selkeyttää toteuttamista. Huolena kirjastolta nousi esiin henkilökunnan resurssit. Kun työntekijöitä oli neljä, yhteistyön toteuttaminen oli helpompaa ja monipuolisempaa, sillä mukana oli juuri koulun yhteistyöhön perehtynyt henkilö. Haastatteluissa mainittiin, että nykyiset toiveet pystytään toteuttamaan tämänhetkisin resursseilla, mutta jos pyyntöjä alkaa tulemaan paljon lisää, on pakko sanoa välillä ei. Pyhtään kirjasto on kuitenkin koko kunnan kirjasto, eikä koulukirjasto, jolloin asiakaskuntana ovat kaikki kunnan asukkaat. Tällöin on huomioitava myös muut kuin koulun oppilaat. Kirjaston henkilökunnan tehtävänä on pyörittää kirjastoa, jolloin työhön kuuluu myös paljon muutakin kuin asiakaspalvelua.

Koulun ja kirjaston puolesta nousi esiin yhdessä suunnittelun tärkeys. Molemmat osapuolet haluaisivat istua yhdessä alas ja suunnitella erilaisia yhteistyön muotoja, sekä kehittää sitä. Kirjastolla olisi halukkuutta järjestää enemmänkin, jos resurssit vain antaisivat periksi. Kaikista tärkeintä kuitenkin on oma aktiivisuus, huomataan, että tietyt luokat ovat todella aktiivisia sopimaan yhteistyöstä, kun taas toiset eivät niinkään. Tämän vuoksi olisi hienoa, jos aina lukuvuoden alussa jokaista luokkaa lähestyttäisiin erikseen ja informoitaisiin erilaisista yhteistyömahdollisuuksista kirjaston kanssa. Yhteistyön ei tarvitse olla mitään suurimuotoista, vaan ihan pelkkä kirjastotyöntekijän ja luokan kohtaaminen voi olla oppilaalle jo aivan riittävä kokemus.

LÄHTEET

- Aaltonen, L. & Rissanen, K. 1999. Tiedosta tietämykseksi? Teoksessa Niinikangas, L. (toim.) Kirjasto koulussa: Opas uuteen koulu- ja oppilaitoskirjastoon. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy
- Asikainen, I. 2009. Informaatiolukutaitoa kirjastosta. Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Kustannus ja Suomen kirjastoseura
- Dromberg, K. 2000. Koulu ja kirjasto yhteistyössä oppijoiden parhaaksi. Teoksessa Niinikangas L. (toim.) Koulu kirjastossa- Kirjasto oppimisympäristönä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy
- Dyrbye, M. 2009. Library spirit in the Nordic and Baltic countries: Historical perspectives. Tampere: Hibolire.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Heinonen, A. & Oksanen, H. 2011. Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta: Katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön. Helsinki: Suomen kirjastoseura
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ikonen, K., Innanen, K. & Tikkinen, S. 2015. Lukuinto-opas: Lukumotivaatiota ja monilukutaitoa koulun ja kirjaston yhteistyönä. Oulu: Oulun yliopisto.
- Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. [Jyväskylä]: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kirjastolaki 2016/1492. Annettu Helsingissä 29.12.2016. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492#P1>.
- Kuntaliitto.fi Väestörakenne. Viitattu 6.2.2021. <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kuntakuvaajat/vaesto>
- Kyyti kirjastot, Lapset ja nuoret. Viitattu 5.2.2021. https://kyyti.finna.fi/Content/lapset_ja_nuoret
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3. uud. p. Helsinki: International Methelp.
- Mäkelä, M. 2015. Kirjavinkkarikirja. Uudistettu laitos. Helsinki: Avain.
- Mäkinen-Laitila, S. 2009. Mediakasvatus ammattikorkeakoulujen kirjastoalan opetuksessa. Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Kustannus
- Nikander, T. 2000. Koulu kutsuu, miten kirjasto vastaa? Teoksessa Niinikangas, L. (toim.) Koulu kirjastossa – Kirjasto oppimisympäristönä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy
- Nissilä, M. 2019. Ys-aika, Kiky-tunnit, veso. Kuinka paljon ja mitä työtehtäviä? OAJ. Viitattu 17.2.2021 <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2019/ys-aika-veso-kiky/>
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 8.10.2020 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetusministeriö 2003. Kirjastostrategia 2010. Viitattu 30.10.2020 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80450/opm01.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Perusopetuslaki 628/1998. Annettu Helsingissä 21.8.1998 Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perusopetuslaki#L1>

Pyhtään kunnan kirjaston henkilökunta. Haastattelut. 5.11.2020

Pyhtään kunta. Viitattu 14.10.2020 <https://pyhtaa.fi/fi/kunta>

Pyhtään kunta 2016. Perusopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 14.10.2020 file:///C:/Users/anna/Downloads/OPS2016_p%C3%A4iv20.8.20.pdf

Sallmén, P. 2009. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Kustannus ja Suomen kirjastoseura

Skanska 2006. Skanska rakentaa Huutjärven koulun Pyhtäälle. Viitattu 8.10.2020 <https://www.skanska.fi/tietoa-skanskasta/media/uutiset/48697/Skanska-rakentaa-Huutjarven-koulun-Pyhtaalle->

Suomen yleisten kirjastojen tilastot, 2019. Viitattu 7.2.2021 <https://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=272&years=2019&stats=1%2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183#results>

Tilastokeskus 2019. Kuntien avainluvut. Viitattu 14.10.2020 <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2020&active1=624&active2=SSS>

Tuominen, K. 1999. Mitä yleinen kirjasto voi tarjota koulukirjastolle? Teoksessa Niinikangas, L. (toim.) Kirjasto koulussa: Opas uuteen koulu- ja oppilaitoskirjastoon. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu OY

Vaski kirjastot, Lapset. Viitattu 5.2.2021 <https://vaski.finna.fi/Content/lapset>

Vaski kirjastot, nuoret. Viitattu 5.2.2021 <https://vaski.finna.fi/Content/nuoret>

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi. Viitattu 30.10.2020 <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

Haastattelu kirjaston henkilökunnalle

Osa yksi.

1. Kauan olet ollut täällä töissä? (osan 2, kohtaa 1 ja 2 varten)
2. Mikä on tärkeää kirjaston ja koulun yhteistyössä?
3. Millaista osaamista teiltä oletetaan / vaaditaan? Ovatko nämä toteutettavissa?
4. Kuinka tärkeänä osana pedagoginen osaaminen on?
5. Mitä teistä tarkoitetaan, kun puhutaan kirjaston ja koulun yhteistyöstä?
6. Mitä kaikkea yhteistyön suunnittelu vaatii teiltä?

Osa kaksi.

1. Haluaisin tietää hieman historiasta, lähinnä vuodesta 2005 lähtien. Mikä tilanne kirjastolla oli silloin?
2. Miten yhteistyö on muuttunut vuodesta 2005? (erityiset suuret muutokset, vuodet 2010, 2015 voisi nostaa, millaista yhteistyötä silloin oli? Onko jotain vanhoja muotoja, joita kaivattaisiin takaisin?)
3. Mitä yhteistyömuotoja? (tet-harjoittelut, vierailut yms.)
4. Mitkä ovat teistä kirjaston tehtävät koululaisiin liittyen?
5. Miltä osin mediakasvatus kuuluu kirjaston tarjoamiin yhteistyötapoihin?

Osa kolme.

1. Miten paljon yhteistyövaihtoehtoja on mahdollista tarjota nykyisillä resursseilla?
2. Mitä kaikkea yhteistyötä teette nyt? Onko se vakiintunutta?
3. Miten yhteyttä otetaan tai pidetään? Kumman toimesta useimmiten?
4. Ovatko nykyiset mallit teistä riittäviä / kattavatko tarpeita?
5. Omat kehitysideat, muut kommentit aiheeseen liittyen.

Kysely koulun opettajille

Huutjärven koulun ja Pyhtään kirjaston yhteistyö

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

1. Mitä luokka-astetta opetat? *

- 1 - 3lk
- 4 - 5lk
- 6 - 9lk

2. Kuinka usein käyt kirjastossa luokkasi kanssa lukuvuodessa? *

- En kertaakaan
- Kerran lukuvuodessa
- 3 - 5 kertaa lukuvuodessa
- 5 tai enemmän

3. Miksi et käytä kirjastoa?

4. Mitä kirjaston palveluita käytät luokkasi kanssa pääosin? *

- Laina
- Tiedonhaun opetus
- Kirjakassit
- Kirjaston käytönopetus
- Verkkokirjastoa
- Muu

5. Mikä on mielestäsi tärkein kirjastopalvelu koululle? *

- Kirjastonkäytön opetus
- Tiedonhallintataitojen opetus
- Lukemaan innostaminen
- Mediakasvatus
- Jokin muu

6. Arvioi luokkasi kohdemateriaaleja (saatavuus, laatu) *

	Huono	Tyydyttävä	Hyvä	En osaa sanoa / ei relevantti
Lasten kaunokirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Lasten tietokirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Nuorten kaunokirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Nuorten tietokirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Aikuisten kaunokirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Aikuisten tietokirjallisuus	☐	☐	☐	☐
E-aineistot	☐	☐	☐	☐
AV-aineisto	☐	☐	☐	☐

7. Mitä hyvän yhteistyön luominen vaatii erityisesti? Koululta tai kirjastolta. *

8. Arvioi seuraavia väittämiä *

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Kirjasto on tärkeä yhteistyökumppani	☐	☐	☐	☐
Kirjasto on hyvä oppimisympäristö oppilaille	☐	☐	☐	☐
Koululla tulisi olla yhteyshenkilö kirjastolle	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐

9. Tunnetko hyödyntäväsi kirjastoa tarpeeksi? Miksi? *

10. Arvioi seuraavia kohtia *

	Ei olleenkaan aktiivinen	Hieman aktiivinen	Keskivertoisesti aktiivinen	Aktiivinen	Todella aktiivinen
Oma aktiivisuuteni yhteistyön järjestyksessä	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston aktiivisuus yhteistyön järjestämisessä	☐	☐	☐	☐	☐

11. Oletko tyytyväinen kirjaston ja koulun yhteistyö mahdollisuuksiin? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

12. Voit avata edellistä vastaustasi halutessasi:

13. Mikä seuraavista on mielestäsi suurin ongelma yhteistyölle? *

- Aika ei riitä
- Kommunikaatio ongelmat
- Kirjasto ei sovi opetukseen
- Muu

14. Jos vastasit äsken "muu", voit selventää tähän.

15. Millaista yhteistyötä kaipaisit? *

16. Miten koet yhteistyön kirjaston kanssa muuttuneen opettajanurasi aikana? *

17. Vapaa palaute. Ruusut ja risut.
